

Národní ráz hospodářských bojů přítomnosti.

Načrtl JUDr. V. Schuster.

»Myšlénka národní prý se přežila, aneb se v brzku přežije.« Staré to heslo, jež v nové jen objevuje se podobě; již velicí filosofové starověku rádi by byli jemu přisvědčili. Pojem národnosti a národního chauvinismu patrně se tu směšuje. Nechceme se zabývati politickými důsledky zmíněného hesla, jež vedou nutně k ústupu před výbojnými odpůrci. Jiných stránek života národů za to letem si povšímneme.

Snahami národními nelze rozuměti pouze bezobsažné vlastenčení a znakem národnosti není výhradně jazyk. Řeč jest ovšem hlavním, zjevným a nejcennějším projevem národnosti, nikoliv však jediným. Jeť vše znakem národnosti, co tvoří život národa: Zvyk, mrav, práce, dědičná stavba duševní, zřízení společenská i právní, nejrůznější útvary hospodářské i sociální na půdě domácí.

Pokolení lidské nemá zvláštní existence mimo národy, které je tvoří. S železnou nutností doléhá pravda ta na směry a strany zdánlivě internacionální.

Jest pouze pojem světové sociální demokracie; ve skutečnosti se organizují a svůj vlastní zápas vedou toliko sociální demokraté francouzští, němečtí, uherští atd. Život národů jest mocnější nad doktriny a hesla; říjnový socialistický sjezd v Hamburku nabyl dokonce rázu přímo nacionálního. Mezinárodní sjezdy sociálních demokratů jsou vždy významu toliko akademického. Blaho obecné jest abstraktním pojmem, jemuž nelze obětovati dobro národů a států, různost poměrů nepřekoná se dekretováním.

Právě tato různost způsobila rychlý postup civilisace, jenž by nebyl možným býval ve světě uniformovaném. Národnosti byly si nepodobny, byly různorody ve vzdělání, povaze, původu svém. Hojnost směrů způsobila všestranný vývoj. Svobodné soupeření vyvolávalo pokrok a národové přejímali od druhých jen to, co osvědčilo se neodolatelně. Každý hleděl kráčet svou drahou, leč veliké úspěchy jiných chvatně přejímány a zdokonalovány. Čím více národové se stanou sobě podobnějšími a různosti vyrovnatelnějšími, tím méně vzpruh bude pro rozvoj všech. Pokrok lidstva zračí se toliko ve vývoji národův a přestanou-li příčiny tohoto vývoje, zastaví se i všeobecný pokrok. Není tedy různost národních individualit překážkou, spíše však pobídkou postupu civilisace. Národové, kteří jsou politicky i hospodářsky svoji, kráčeji v čele vzdělanosti, jež národním rázem neztrácí, ale nabývá. Čím bohatší a rozmanitější jsou stránky života jednotlivého národa, tím více záruk pro rozvoj jeho.

Národnost a boj o denní chléb nejsou pojmy protichůdnými; zápas hospodářský jest integrující součástí národního bytí. V tom přesvědčení založil Bedřich List svou národní soustavu politické ekonomie. Zaváděním cel ochranných zamýšlel vychovati domácí průmysl a dosáhnouti národního blahobytu. Politické hospodářství jest mu uměním vychovatelským, pečujícím o zdar domácí výroby. Zásady ochranné jsou produktem myšlenky národní. Národové a země neobětují se nikdy všeobecným zájmům lidstva, chráníce ostražitě své hospodářské zdatnosti.

Uvažovati o důvodech pro ochranná cla a proti nim, není naším úkolem. Jisto jest, že jsou účinným prostředkem v hospodářském boji národů. Stopujme jen pozvolný úpadek kdysi tak slavené zásady svobodné tržby a rozmach politiky ochranné, jež teprve v posledních dobách ustupuje mírnější formě celních a obchodních úmluv. Kolik poučení skýtají tu děje XIX. století! Pouze Anglie a Holandsko zůstávají věrny principu svobody; všude jinde celní války, tu a tam zažehnané celními smlouvami, jež nejsou leč ozbrojeným mírem. Mac Kinley

rozdmyšlal plápol ekonomické války mezi novým a starým světem v nebezpečný požár, proti němuž vetchá Evropa není dostatečně pojištěna. Invasi cizích výrobků průmyslových brání se severoamerická Unie, hájíc tak nikoliv již rozvoj, nýbrž převahu svého průmyslu. Dospíváme na stanovisko, kde již nevystačují důvody Listovy pro zavádění ochranných cel. Hájí-li se průmysl stejně dokonale neb i dokonalejší proti rovnému nebo slabšímu, jenž toliko vzpružením posledních sil by odolal konkurenčnímu závodění, nejde tu již o pouhou ochranu, tu vzplanul boj proti cizině za vyhlazení jejího dovozu!

A chrání-li se současně domácí vysoké mzdy proti přílivu cizích dělníků, slučuje-li se tak interes podnikatelů a pracovníků, pak cynický ten boj odrážející od mnohoslibných břehů nuzné vystěhovalce stává se charakteristickou známkou národní individuality. Byť si byl i prvotní původ a jazyk stejný neb podobný: čas vytvořil národ se zvláštními zájmy a s kulturou rozdílnou od pravlasti.

»Amerika Američanům!« Zá; as jazykový nahrazen tu bojem hospodářským; stále jasněji vystupuje vedle řeči jiná známka národnosti, zájem hospodářský. Splní-li se naděje ministra Goluchowského, aby společnost zájmů hospodářských sloučila celé skupiny států a národů v obranný celek proti cizí konkurenci, umírní se tím do jisté míry národní a politické protivy uvnitř celku, hospodářský boj se společným nepřítelem vzplane však ještě mocněji a mohutněji.

Rozdílnost národních celků a skupin charakterisovati bude v prvé řadě rozdílný zájem hospodářský, aniž by minulo nebezpečí hospodářských protiv uvnitř skupiny národů a států, zcelených toliko z nutnosti společné obrany.

Časté srážky dělníků jihofrancouzských a vlašských jsou jiným dokladem, jak všeobsažna jest idea národnosti. Vlaši, cizinci, ubírají dělníkům francouzským práci, na niž si tito osobují přednější, ne-li výhradné právo. Jest to »právo na práci«, tak často proklamované »mezinárodními« dělníky, — jež přece jest součástí národní i státní samobytnosti a nerozlučně spojeno s půdou. Nepatrná klausulka, že pro úřady veřejné vyžadováno jest občanství státní, totožné až na výjimky s příslušností národní, jest jen jinou způsobou téhož práva.

Také četná odvětví průmyslová jsou národní povahy. Nejprve ovšem malý průmysl lidový rázu uměleckého, v němž často skrývají se poklady uměleckých motivů národních. Tu jak způsob výroby tak výrobky samy jsou proniknuty duchem národa. Národopisná výstava československá v Praze 1895. objevila světu bohatství to v plné záři. Jsou však též jiná typická odvětví průmyslu velkého i malého, i zemědělství, kteráž nepostrádají národního rázu. Pověst určitých výrobků řídí se dle místa jich

původu. Ochrana označování původu zboží v obchodě jest velice význačnou a důležitou vzhledem k jakosti, již se zboží některých krajín a zemí vyznamenává. Zakládá-li se výborná jakost žateckého chmele neb mělnického vína ve složení půdy, v poloze a podnebí, souvisí dojistá výtečné vlastnosti anglických strojů a velikolepé technické vynálezy a výtvořy Ameriky značnou měrou s kmenovou povahou a kulturním životem dotčených národů. Jeť právě i ve výrobcích hospodářských uložena práce, píle a projev povahy vyrábějícího národa.

Jestliže jinde opět nabývá převahy kosmopolitická povaha hospodářského života, ničeho skutečnost ta na pravdivosti předchozích vývodů nemění. Jsou tu vždy ještě četné jiné znaky, jež osvětlují národní ráz ekonomického života mnohem intensivněji. Každý stát a národ spěje ku svému hospodářskému osamostatnění, zvláště k úplnému rozvoji svého průmyslu, aniž by při tom pozbyval chuti k dobývání tržišť cizích. Není tomu dávno, co v zemích českých založení Společnosti Národohospodářské způsobilo mocný rozruch. Vzešla myšlénka »Národního podniku obchodního a průmyslového«, seznávalo a pociťovalo se stále hlouběji, že jen národ hospodářsky svůj dobude trvalých a velikých úspěchů politických. Vzájemné vztahy snah národních a hospodářských stávaly se těsnějšími; heslo »Svůj k svému« oživeno se všemi důslednostmi, žel, že také se všemi vadami svými. Ti, jimž mohlo sloužiti ku prospěchu, počali tu a tam nemírně hřešiti na vlastenectví davu. Netoliko kupující konsument má vlastenecké povinnosti, také prodávající živnostník, jenž musí jakostí i cenou svých výrobků vyrovnati se svému cizonárodnímu soupeři. Jinak jest vykořisťovatelem vlastenecké mysli obecnstva, kteráž, náhle uchváčena, záhy též klesne a zvrátí se, sezná-li pravou podstatu takového obchodování, neboť zisk a prospěch zůstane věčným děditelem hospodářského života. »Svůj k svému« mělo by platiti nejen ve stycích konsumenta s prodávacem bezprostředním, nýbrž i v dalších vztazích tohoto k původnímu výrobcí neb velkoobchodník, ovšem jen za podmínky stejné ceny a stejné jakosti.

Již předem dotkli jsme se hamburského sjezdu německé sociální demokracie. Byl to sjezd národní, jenž nejednou propukl až v národní chauvinism (— prohlášení vůči Polákům). Tedy ani nejmladší politická strana Německa, jež za prvý úkol svůj pokládá hospodářské osvobození pracujících, »vůči níž, jak se honosí, všechny ostatní jsou jedinou reakcionářskou massou«, nemohla se zhostiti »přežilé« myšlénky národnostní. A dělnictvo anglické a socialističtí possibilisté ve Francii? Dobře jsou si vědomi tuhé souvislosti zájmů dělnictva s interesy vlastního národa a státu. Národní typy sociální všude stále zřetelněji se objevují, nejvýznačniji ovšem

tam, kde poměry nutí národy semknouti se v pevné řady. Myšlénka národní se rozšiřuje i prohlubuje; stavěti se mimo ni znamená opouštěti pevnou půdu. Potřebu, účelnost národností lze popírati, theoreticky lze nebývalé útvary společenského rozvoje osnovati: život národů však v neustálém vývoji svém zůstane nevymýtitelným svědkem národních individualit.